అనగనగా ఓ మంచి కథ

జీవన్మృత్యు రహస్యం

-మధురాంతకం రాజారాం

(రచనా కాలం ౧౯౭౨)

చిత్తూరు జిల్లాలోని దామలచెరువు గ్రామంలో జన్మించిన శ్రీ రాజారామ్ గారు అదే వూళ్ళో జిల్లాపరిషత్ హైస్కూలు మాస్టారుగా పనిచేశారు. దాదాపు ఐదు దశాబ్దాలపాటు ఆయన రచించిన కథలు తెలుగు సాహిత్యంలో మణిపూసలు. చాలా కథలు పాఠ్యాంశాలుగా కూడ పరిగణించబడడం ఆయన రచనల గొప్పదనానికి ఒక ఉదాహరణ మాత్రమే. ఎక్కువగా రాయలసీమ నేపథ్యంలో సాగే ఆయన కథల్లో మధ్య తరగతి, దిగువ మధ్య తరగతి జీవితాల కష్టాలు, కడగండ్లు, ఆత్మీయతలు, అనుబంధాలు కళ్ళకు కట్టినట్లుంటాయి. కథలు ఎలా వ్రాయాలో నేర్చుకోవాలనుకునే వారు రాజారామ్ గారి కథల్ని ప్రమాణంగా తీసుకోవాలని పలువురు సాహితీ విమర్శకులు చెబుతుంటారు. వారి కుమారులు మధురాంతకం నరేంద్ర, మధురాంతకం మహేంద్రలు కూడా పేరొందిన కథా రచయితలే.

మా ఎదురింటి సుందర్రామయ్య చాలా పెద్దమనిషి.

అనుకోకుండా వచ్చిన ట్రాన్స్ఫరులో నేను ఎండుటాకులా కొట్టుకొచ్చాను. కొత్త ఊరు. ఇక్కడ సుందర్రామయ్య లాంటి పెద్ద దిక్కు దొరకడం నా అదృష్టం. మనిషన్న తర్వాత జబ్బంటూ ఒకటి రాకపోదు. మా ఇంట్లో ఎవరికైనా ఒళ్ళు నలతగా ఉందని తెలిస్తే నాలుగు రకాల ఔషధాలు సూచించి, నలుగురు డాక్టర్ల దగ్గరికి తీసుకెళ్ళి ఆ జబ్బు నయమయ్యేదాకా సుందర్రామయ్య నిద్రపోడు. ఏ ఆపద్బాంధవుడైనా ఇంతకన్నా ఏం చేస్తాడు? "మార్కెట్లో మంచి కూరగాయలొచ్చాయట? అయినా తెచ్చిపెట్టేవాళ్ళు కావద్దూ," అంటూ మా ఆవిడ నన్ను ఎద్దేవా చేసేసమయానికి "రిటయిరై ఫించన్ పుచ్చుకుంటున్నవాణ్ణి నేనొకణ్ణి ఉన్నాను గదమ్మాయ్ ఆ మాత్రం పని నేను చేసి పెట్టలేనా" అంటూ సంచీ పుచ్చుకుని ఆయన మార్కెట్టుకి సిద్ధం. అందువల్ల ఆయన నాకు సమయ సంజీవిలా కనిపించాడన్నది వట్టి సహజోక్తి.

ఆయన మాట పైన నాకు చెప్పరానంత గురి.

సాయంకాలానికి వాన వస్తుందంటాడు. తప్పకుండా వస్తుంది. జడివానగా మారకపోయినా నాలుగు ఉబ్బచినుకులైనా పడాల్సిందే!

"వాతావరణంలో మార్పు వచ్చింది ఫ్లూ జ్వరాలు ముంచుకొచ్చేస్తే ఆశ్చర్యపడవలసింది లేద"ంటాడు. సుగ్రీవాజ్ఞ ! దేశమంతా ఫ్లూజ్వరాలతో తీసుకోవలసిందే

ఈ సంవత్సరం వానలెక్కువైపోయాయి. వానలెక్కువైతే చెట్టుబలుస్తుంది గానీ పూతబట్టదు. కందిపప్పు రేటు పెరుగుతుందంటారు. ఏడాదికి సరిపడా కందిపప్పు కొని స్టాకు పెట్టేసుకునేదాకా నా ధ్యాస ఇంకొక విషయం పైకిపోదు.

సుందరామయ్య అనుభవజ్ఞుడు. నేను నేలపైన బడి క్యారు క్యారుమని ఏడుస్తూ లోకాన్ని పలకరించిన నాటికి ఆయనకు బహుశా ఇప్పుడు నాకున్నంత వయసుండి ఉంటుంది. నాకన్నా ముప్ఫై ఏళ్ళు ముందుగా పుట్టి, అనుభవపూర్వకంగా ఆయన సంపాదించి పెట్టుకున్న జ్ఞానమంతా కొంగులోని బంగారంలా, నేల తంగేడు చెట్టులోని తేనెపుట్టలా అశ్రమంగా, ఆయాచితంగా నాకు కైవశమై పోయింది. ఇంక నాకు డొల్లెందుకు? ఆలోచన ఎందుకు? సుందరామయ్య నాకు నాడీజాతకంలా, చిలక జోస్యంలా, పెద్ద రిఫరెన్సు పుస్తకంలా దొరికాడు. సర్వం దైవాధీనమని పెద్దలన్నట్టుగా సర్వం సుందరామయ్య ఆధీనమని భావించి నేను నిష్ఫూచీ, నిష్చేలవాణ్ణిగా ఉండిపోవడానికి అలవాటు పడసాగాను.

అసలింతకూ సుందరామయ్య అనే బోధివృక్షం నీడక్రింద నాకు జ్ఞానోదయం కలిగిందెప్పుడో చెప్పాలి.

కొత్త ఊరికి వెళ్ళిన కొత్తలో గోడ గడియారం కొన్నాను. గోడకు తగిలించి దానికి ప్రారంభోత్సవం చెయ్యడం కోసం సుందరామయ్యనే ఆహ్వానించాను. ఆయన దాన్ని ఏడెనిమిది దృక్కోణాల నుంచీ పరిశీలించి చూచారు. ఎదురుగా నిలబడి అనుమానంగా పెండులం వైపు చూచాడు. తరువాత పెదవి విరిచి, "ఏదీ సవ్వడి బొత్తిగా వినిపించడంలేదే!" అన్నారు.

"ఇంతకంటే బలంగా వినిపించాలంటారా?" అన్నాను.

"మా తాతయ్యగారి ఇంట్లో ఒక గోడ గడియారం ఉండేది. అది పెద్ద చుట్టు భవంతి ఇల్లులే! నడవలో ఎక్కడో ఉండేది గడియారం. ఐతేనేం? అది ఇంటికంతా గుండెకాయేననుకో, అంత పెద్ద ఇంట్లో అది టిక్కుటిక్కుమనే శబ్దం ఏమూలనో ఉన్నా వినిపిస్తుండేది. ఆ పనితనమిప్పుడెక్కడ ఏడ్చింది? కాలం చెడిపోయింది లేవయ్యా శేఖరం!"

కాలమే చెడిపోయినప్పుడు కాలమానిని చెడిపోవడం అబ్బురమా! నాకు ముఖాన చింతనీళ్ళు చల్లినట్టయింది. అలాగని టైం వారా చూపించిందని నా గడియారం పైన నేను అపనింద మోపలేను. కీ ఇవ్వడంలో కొంత ఆలస్యం జరిగినా అది బుద్దిగా తన పనేదో తాను చేసుకుపోతుండేది. ఐనా సుందరామయ్య తాతగారింట్లో వెలసి ఉండిన గోడ గడియారంలా ఇది కొట్టుకోడం లేదు కదా! వందాయాభై రూపాయలు పోసి కొన్నందుకు ఇదేనా ఈ బోడి గడియారం నాకు చేయాల్సిన సత్కారం! నాకా గడియారం పైన మోజు తగ్గింది.

దాన్ని చూచినప్పుడల్లా కాలం చెడిపోయిందన్న సుందరామయ్య మాటే జ్ఞప్తికి వస్తుండేది.

ఆలోగా కాలానికి బాగా జబ్బు చేసిందనడానికి తార్కాణంగా సుందరామయ్య క్రమంగా రోజుకొకటి రెండు దాఖలాలు చూపుతూనే వచ్చారు.

"అంతెందుకు శేఖరం! మా అమ్మ కూరలకు తిరగమోత పెడుతుండేది. ఆ సువాసన నేనింకా మరచిపోలేకుండా ఉన్నాననుకో! ఎక్కడో పెరటి దగ్గర వంటగదిలో తిరగమోత పెడితే, ఆ వాసన హాలు దాటి నడవ దాటి, వీధివసారాలోకి, ఇంకా మాటాడితే వీధిలోకి కూడా వచ్చేసేది. ఇప్పుడేదీ? నేనూ పొంచి ఉండి గమనిస్తున్నాను కదా! తిరగమోత వాసన చస్తే రాదే! ఇప్పుడు చెప్పు, దీన్నేమంటావు మరి?"

కావచ్చుననుకున్నాను. ఆ మధ్య నాకుకూడా ఇంట్లోగానీ ఆఫీసులోగానీ తిరగమోత వాసన పసిగట్టినట్టు జ్ఞాపకంలేదు.

"ఇంకొకటి చెప్పమంటారా శేఖరం!" అన్నాడు సుందరామయ్య "ఏవిటో చెప్పండి" అన్నాను ఆసక్తిగా, "ఇప్పుడు మార్కెట్టుకిన్ని కూరగాయలొచ్చిపడుతున్నాయి కదా? ఏం లాభం చెప్పు. చవీసారం ఉండి ఏడ్చేది ఒక్కటైనా ఉందా వీటిలో? నా చిన్న తనంలో మా అమ్మ ఇన్ని పచ్చి మిరపకాయలు, ఉల్లిపాయలు తరిగిపోసి కాస్తంత కొత్తి మీర ఆకుతో మిళాయించి చింతపండు ఊరుబిండి నూరి పెడితే, రెండు కంచాల నిండా కూడు తిని లేచేవాళ్ళం. ఇప్పుడు నువ్వు పనిగట్టుకుని ఒక విందుకు వెళ్ళి చూడు. మందు తిన్నట్టు లేచిరావాల్సిందే!"

సుందరామయ్య మొదట చాలా చిన్న చిన్న ఉదాహరణలే చెబుతూ వచ్చాడు. నాలో గ్రాహ్యశక్తి తగినంతగా పెరిగినట్టు నమ్మకం కలగగానే మహత్తర విషయంలోకి చొచ్చుకుని వచ్చేశాడు. ఉండుండీ ఒకనాడు "ఈ నాటి సాహిత్యం మాత్రం?" అన్నాడు.

"దానికి ఏమొచ్చిందండీ? అన్నాను.

"మా రోజుల్లో విడివిడిగా అయితే పావలా కొక నవల దొరుకుతుండేది. రూపాయకైతే అయిదు నవలలు వచ్చేవి. చదువుతుంటే ఏ లోకంలో ఉన్నామో తేలేదికాదు. పొట్ట చెక్కలయ్యేటట్టుగా నవ్వుకూడా వచ్చేదనుకో! ఇప్పుడెక్కడ? ఇన్ని పత్రికలొస్తున్నాయికదా! వందల లెక్కలో పుస్తకాలు తయారు చేసి, అచ్చేసిన ఆంబోతుల్లా వదిలి పెడుతున్నారుకదా! ఆ స్వారస్యం వీటిలో కాగడా వేసి వెదికినా కనిపించదే!"

"అవున్నిజమేనండి! మీ మాటలు విన్నాక జ్ఞాపకానికొచ్చింది. మా అమ్మమ్మ చెబుతుండేది. ఆనాటి సినిమాలు కూడా చాలా బాగుండేవట!" అన్నాను.

తనకింత ఆదర్శప్రాయుడైన గొప్ప శిష్యపరమాణువు దొరికినందుకు సుందరామయ్య ఆమందానందకలిత వదనార విందుడైపోయాడు - "మెల్లగా చెబుతున్నావా శేఖరం ఆ మాట! ఆ రోజుల్లో వాటిని బయస్కోపులనేవాళ్ళు. ఒకతను తెరముందు నిలబడి కథ చెబుతుండేవాడు నెమ్మదిగా, సాంగోపాంగంగా, నిమ్మకు నీరెత్తినట్టుగా సాగిపోతుండేది కథ. టాకీరావడమల్లా నాకు పెళ్ళయిన సంవత్సరమే! కావాలిస్తే మీ పిన్నినడుగు. మా ఊరి భారతం మిట్టపైన వేసిన డేరాలో నేనూ ఆవిడా కలిసి, అదేదో జయప్రదాదేవి చరిత్రనుకుంటాను - పదిసార్లయినా చూచిఉంటాం..."

కామందకుడి నీతి శాస్త్రంలా, శుక్రాచార్యుడి నీతిలా సుందరామయ్య ఉపదేశం ఒంటబట్టేసరికి జీవితం పట్ల నాకొక వినూత్న దృక్పథం ఏర్పడి పోయింది. క్రొత్త కంటే రోత మరొకటి లేదనీ, పాతదంతా బంగారమేననీ నేననుకోసాగాను. కూరగానివ్వండి, చారుగానివ్వండి, ఎంత పాతదిఅతే అంత ప్రియంగా నేను అన్నంలో వదిలించుకోవడం మొదలు పెట్టాను. "అయ్యో అది పాసిపోయిందండీ, అంటూ మా ఆవిడ నెత్తిమొత్తుకునేది. నీకు తెలియదులే! ఊరుకోమంటూ మందలించేవాణ్ణి. మీరీ రోజుల్లో ఉండాల్సిన మనిషిలా లేరు" అంటూ ఆవిడ ఖిన్నురాలై నిల్చుండేది ఐనా నేను ఖాతరు చేసే వాణ్ణిగాను. "నిజమే రాజ్యం! బంగారంలాంటి కాలమంతా ముప్ఫై నలభై ఏళ్ళకు ముందే వెళ్ళిపోయింది. మనం మన దురదృష్టం కొద్దీ ఈ రోజుల్లో పుట్టి పెరుగుతున్నాం" అనే వాణ్ణి.

ఇలా నేను పురాతన వైభవాల తలపోతలో తన్మయత్వాన్ని భజిస్తూఉండగా మంచి సంగీతంలో అపశృతిలా ఊడిపడ్డాడు లక్ష్మీనారాయణ, ఎవరో కాదు అతడు సుందరామయ్యగారి మేనల్లుడు.. చాలనిదానికి కూతురు మొగుడు కూడా!

"చూడండి శేఖరంగారూ! కొన్ని గ్రహాల్లో కాలం వెనక్కు నడుస్తుందట ఆ మాటెంతవరకు నిజమోగానీ మన భూప్రపంచం మీద కొందరు గతించిపోయిన కాలంలో జీవిస్తున్నమాట నిజం! వాళ్ళు బ్రతికిఉన్నా బ్రతకనట్టే లెక్క! అలాంటి వాళ్ళల్లో మా మామయ్య ఒకడని నాకు చాలా కాలం నుంచి తెలుసు. ఇప్పుడాయన కింకొకరు తోడైనందుకు మాత్రం నాకు చాలా విచారంగా ఉంది." అన్నాడు ఏడుపు మొగంపెట్టి!

"ఏమిటండీ లక్ష్మీనారాయణగారూ! ఏమంటున్నారు మీరు?" అన్నాను విస్తుపోతూ.

"కాలం ముందుకు పరుగెడుతుంది, అది స్వభావం. కొందరు కాలంతోబాటు సాగిపోలేక ఒకచోట చతికలబడిపోతారు. అక్కడితో మానసికంగా వాళ్ళ జీవితం ఆఖరు! వాళ్ళకింక మిగిలేవన్నీ జ్ఞాపకాలే! అనుభూతుల్ని నెమరువేసుకుంటూ. వాళ్ళ అనుభవాలను కాలదన్నుకుంటారు. పిప్పిని నములుతూ చెరుగడను నిందిస్తారు. మనిషికి ముసలితనం రావచ్చు కానీ, మనసుకు ముసలితనం రావడం ఘోరం! మా మామయ్య నాకు బుద్ధి తెలిసినప్పటినుంచీ ముసలివాడుగానే ఉన్నాడు. నా బుద్ధి నాకొచ్చాక నేనాయనకు దాపురించిన అకాల వార్ధక్యానికి కారణమేమై ఉంటుందా అని ఆలోచించి చూచాను. మా మామయ్య పనిచేసే ఆఫీసు ఖార్ఖానాలకు మధ్యగా ఉండేది. అందువల్ల ఆయన కర్ణభేరి సున్నితమైన శబ్దాలను స్వీకరించడం మానేసింది. ఒకప్పుడాయన అదే పనిగా కొన్నేళ్ళపాటు ముక్కుకు నశ్యందట్టిస్తూ వచ్చారు. ఘ్రాణశక్తి పూజ్యమైపోయింది. నశ్యం మానేయకపోతే చూపుకూడా మందగించవచ్చునని డాక్టరు సలహా ఇచ్చాడు. అందుకని ఈయన తాంబూలం వాడుక చేసి చూశాడు. అహరహాలు తాంబూలం డబ్బీ అందుబాటులో ఉండవలసిందే! అందువల్ల నాలుక మందమైపోయింది. షడ్రసోపేతమైన భోజనమైనా చెత్తలాగే తోస్తూ వచ్చింది. కానీ దోషమంతా తనలో ఉందని ఆయన అనుకోడు. రంగు, రుచీ, వాసన ఏదీ లేని కాలానికి దోషం అంటగట్టి ఆయన కాలదోషానికి గుర్రైపోతున్నాడు, విన్నారుకదూ! అదీ సంగతి!"

నా ఆత్మాభిమానానికి దెబ్బతగిలే ఉండొచ్చు. లావా ద్రవంకదా! పెల్లుబికి వచ్చినప్పుడు పరిసరప్రాంతాలకు హాని జరగనే జరుగుతుంది. కానీ అది చల్లారి పోయాక భూమి చాలా సారవంతమౌతుందిట! అంతపనీ జరిగినతర్వాత పంటలు బాగా పండే అవకాశం ఉంటుందని కూడా విని ఉన్నాను! ప్రస్తుత పరిస్థితుల్లో అదే నాకున్న ఆశాలేశం!

ఇలా అన్నారు..

పురాతన జపనీస్ కథ ఇది. ఒక మహారాజు తన మాస్టర్‌ని 'స్వర్గానికీ, నరకానికీ గల తేడా ఏమిటో చెప్పమ'ని అడిగాడట. మాస్టర్ నవ్వి , 'నీలాంటి మూర్ఖుడికీ, అజ్ఞానికీ చెప్పినా అర్థం కాదు' అన్నాడు. మహారాజు ఆవేశంతో వణికిపోయాడు. కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి. చివాలున కత్తితీసి, 'నేను నిన్ను చంపెయ్యబోతున్నాను' అన్నాడు ఎర్రబడిన మొహంతో.

గురువు మౌనంగా నవ్వి, 'ఇదీ నరకం అంటే..' అన్నాడు.

మహారాజు స్తబ్దుడయ్యాడు. సిగ్గుపడ్డాడు. తన తప్పు గ్రహించాడు. మోకాళ్ళమీద వంగి కూర్చుంటూ, 'నా తప్పు తెలిసింది. నిజంగా నేను అజ్ఞానినే' అన్నాడు నమ్రత వల్ల ప్రకాశవంతమైన మొహంతో.

'ఇదీ స్వర్గం అంటే' అన్నాడు మతగురువు. ఒకే మనిషిలో వెంట వెంటనే మారిపోయే మానసిక స్థాయీ భావాల స్థితి ఇది. ఈ స్థితిలో స్వర్గమూ, నరకమూ పక్కపక్కనే ఉంటాయి.

'విజయానికి ఆరోమెట్టు'లో యండమూరి వీరేంద్రనాథ్